

## ΠΟΛΕΙΣ ΚΑΙ ΜΝΗΜΕΣ

### Ποιμαντική ενεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν πόλεων

τοῦ Ἀλεξάνδρου. Μ. Σταυροπούλου

ὄμ. Καθηγητοῦ Παν. Ἀθηνῶν

[Τὸ κείμενο αὐτὸ ἀποτελεῖ περίληψη ἀνακοίνωσης τοῦ Α.Μ. Σταυροπούλου. Συζητήθηκε σὲ ὀμάδα ἐργασίας ποὺ εἶχε ὡς θέμα «νέες ποιμαντικὲς ἀστικὲς πρακτικὲς» στὸ πλαίσιο τοῦ δευτέρου συνεδρίου τῆς «Διεθνoῦς Ἑταιρείας Πρακτικῆς Θεολογίας»: *Προκλήσεις τῆς πόλης πρὸς τὴν Πρακτικὴ Θεολογία*, ποὺ ἔγινε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μόντρεαλ στὸν Καναδὰ ἀπὸ 22 ἕως 25 Αὐγούστου 1995. Περισσότερα γιὰ τὸ συνέδριο βλ. στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1ης Ἰουνίου 1995, σ. 183-184. Δημοσιεύτηκε στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 15<sup>ης</sup> Νοεμβρίου, σ. 376-378 καὶ 1-15 Δεκεμβρίου 1995, σ. 400-402. Πρβλ. καὶ ἓνα ἄλλο σχετικὸ κείμενο: «Ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας;» στὸν «Ἐφημέριο» τῆς 1<sup>ης</sup> καὶ 15<sup>ης</sup> Ἰουνίου σ. 182-184, 220-221 τοῦ ἰδίου ἔτους.]

Ἄν μίᾳ ἀπὸ τὶς λειτουργίες τῆς Ποιμαντικῆς εἶναι ἡ ενεργοποίηση τῆς μνήμης τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, θὰ ἦταν ὀρθὴ ἡ ἐνέργεια ἐκεῖνη ποὺ θὰ ἐπιχειροῦσε ἡ ενεργοποίηση αὐτὴ νὰ γινόταν πρὸς τὴν κατεύθυνση διατηρήσεως τῆς μνήμης τῶν πιστῶν στὸ χωρο-χρονικὸ τους περιβάλλον. Τῆς συνειδητοποιήσεως δηλαδὴ τοῦ ποῦ ζοῦν τώρα ἀλλὰ καὶ πῶς ἦταν αὐτὸς ὁ τόπος σὲ παλαιότερες ἐποχές.

Εἶναι δυνατὸν ὁ τρόπος ποὺ ἔχει διαμορφωθεῖ τελευταία ἓνας τόπος νὰ μὴν ἀφήνει νὰ διαφανεῖ ἡ προγενέστερη κατάστασή του. Ὁ πολίτης ἀνυποψίαστος νὰ συνεχίζει τὸ δρόμο του γιὰ τὸ ποιοὶ εἶχαν βαδίσει αὐτὸ τὸ δρόμο λίγα χρόνια ἢ δεκαετίες πρὶν ἀλλὰ καὶ τί συναντοῦσαν στὸν δρόμο τους. Οἱ ἀλλαγές σκηNIKοῦ μπορεῖ νὰ ἦσαν πολλές καὶ πολλοὶ καὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ ἐναλλάσσονται. Καίτοι στὸν ἴδιο τόπο, τὴν κατάσταση αὐτὴ θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν χαρακτηρίσουμε μὲ τὸν ὄρο *διατοπία* κατὰ τὸ *διαχρονία*.

Ἄν φροντίδα τῆς Ἐκκλησίας εἶναι νὰ φέρει κοντὰ τοὺς ἀνθρώπους ἄλλων τόπων ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀνθρώπους μὲ ἄλλους τόπους, μεριμνᾷ ἐπίσης νὰ φέρει τοὺς ἀνθρώπους κοντὰ στὸν τόπο τους σὲ προηγούμενες χρονικὲς στιγμὲς ἀλλὰ καὶ μὲ ἀνθρώπους ποὺ ἔζησαν ἐκεῖ στὶς ἴδιες ἐκεῖνες χρονικὲς στιγμὲς. Θὰ ὀνόμαζα τὴν προσπάθεια *χωρο-χρονικὴ ἀνθρωπογεωγραφία* μὲ στόχο: «Ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός».

Αὐτὸν τὸ στόχο θὰ μπορούσε νὰ ἐξυπηρετήσῃ ἡ συνειδητὴ προσπάθεια τῆς Ἐκκλησίας μὲ *ποικίλες πρακτικὲς* νὰ φέρει τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸ χωροχρονικὸ τους περιβάλλον. Ἰδιαίτερα στὶς πόλεις ποὺ ταχύτατα ἀναπτύσσονται καὶ θέλουν νὰ ξεχάσουν τὸ ὑπάρχον καὶ αὐτὸ ποὺ ὑπῆρξε, ἀπαιτεῖται μίᾳ «ἀρχαιολογικὴ προσέγγιση» τῆς πόλης καὶ τρόπον τινὰ μίᾳ ἀνάγνωση τῆς πόλης σὰν νὰ ἐπρόκειτο γιὰ ἓναν παλίμψηστο κώδικα. Ἡ ἀρχαιολογία θὰ βοηθοῦσε ν' ἀνακαλύψουμε τὴ διαστρωμάτωση καὶ ν' ἀποκαλύψουμε τὰ ποικίλα στρώματα ἢ στρώσεις ποὺ ἔχουν ἐπικαθῆσει κατὰ καιροὺς ἢ νὰ διαβάσουμε ποικίλες γραφές ποὺ κατὰ καιροὺς χαράχτηκαν στὸν ἴδιο κώδικα καὶ μένουν ἀνεξίτηλες. Πλοῦτος

ἀπέραντος καὶ ὑπέρβαση τοῦ μονοσήμαντου καὶ μονοδιάστατου γιὰ νὰ βρεθοῦμε στὸ πολυσήμαντο καὶ πολυδιάστατο.

Ὁ ἄνθρωπος τότε ζεῖ σὲ πολλαπλᾶ ἐπίπεδα καὶ ἐπιχειρεῖ πολλαπλὲς διαδρομές. Ἡ Ἐκκλησία βοηθούμενη ἀπὸ τὴν Πρακτικὴ Θεολογία ἀναπτύσσει καινούριες ποιμαντικὲς πρακτικὲς –ἐν πολλοῖς χαμένες πού τις ξαναβρίσκει– στὸ ἀστικὸ περιβάλλον. Πιεζόμενη ἀπὸ μία πόλη πού συνεχῶς ἀλλάζει, διαπιστώνει τὰ ἀποτελέσματα καὶ τὶς ἐπικλήσεις τῆς πόλης στὶς πρακτικὲς πού υἱοθετεῖ μὲ στόχο νὰ προσκληθοῦν ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ ταυτόχρονα νὰ ἀσκήσουν ἓνα εἶδος κριτικῆς στὴν πόλη ὅπως διαμορφώνεται σήμερα μὲ τάσεις νὰ ξεχνοῦν τὸ παρελθὸν ἀλλὰ καὶ τὸ μέλλον ζώντας μόνο τὸ παρόν. Θὰ πρέπει νὰ «ξαναβροῦμε τὸ χάρισμα νὰ βλέπουμε παρελθὸν καὶ μέλλον σὰν ἓνα» (Χένρυ Μίλλερ). Μὲ τὸ παράδειγμα – τὸ ὁποῖο παρατίθεται εὐθὺς ἀμέσως– μιᾶς «θεραπευτικῆς περιδιάβασης τῶν ἐνοριῶν τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», πού ἐπιχειρεῖ σὲ μεταπτυχιακὴ ἐρευνητικὴ ἐργασία τοῦ ὁ Δρ. Θ. Τριαντάφυλλος Κ. Μπολτέτσος, *Στὰ ἴχνη τῶν Ἁγίων. Θεραπευτικὸς τουρισμὸς «ἐντὸς τῶν τειχῶν»,* Ἀθήνα 1999. XXIV σ., θὰ δείξουμε τί σημαίνει νέα ἀστικὴ ποιμαντικὴ πρακτικὴ καὶ ἐνεργοποίηση τῆς μνήμης καὶ τῆς γνώσης καὶ καταπολέμηση τῆς λήθης καὶ τῆς ἄγνοιας «φτιάχνοντας μέρη καὶ ἱστορίες πού ταξιδεύουν μέσα στὸ χρόνο, μὲ μία διάσταση μεταφυσικὴ» (Πελαγία Ἀγγελοπούλου).

Ἄξια μνείας καὶ ἐπαίνων εἶναι ἡ πρωτοβουλία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ Πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου ἀπὸ τὸν Δεκέμβριο τοῦ 2011 ἀνάδειξη θησαυρῶν ἐνθεῆς τέχνης μὲ τὴν καθιέρωση «Μυσταγωγικῶν περιπάτων στὴ βυζαντινὴ Ἀθήνα». Τὸ μηνιαῖο πρόγραμμα ἀνακοινώνεται μέσῳ τοῦ ἠλεκτρονικοῦ πληροφοριακοῦ δελτίου «πρόναος» (<http://www.ecclesia.gr/greek/pronaos/>)



*Μία ἐνδιαφέρουσα διαδρομὴ θὰ ἦταν στοὺς χώρους πού ἔζησε, ἔδρασε καὶ ἐμαρτύρησε ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναῖα. Εἰκονογραφημένη περιγραφή καὶ διαδρομὲς τοῦ βίου τῆς Ἁγίας Φιλοθέης ἔγινε ἀπὸ τὴν Μοναχὴ Φιλοθέη σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἀγγελικὴ Γαλανοπούλου, Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναῖα, ἐκδ. Ἀρμός, 2008, 54 σ.*